

Desgaia gai

ULA IRURETAGOIENA

Desgaitasun fisikoa duen arkitekto baten alabaren etxea bisitatu ondoren idazten dut honako hau.

Desgaitasun fisikoa duen pertsonen taldeek ez dute arkitektoa maite, beraien bizitza zailtzen duen gaizkile bat kontsideratzen baitute. Gorrotoa ulerkorra da: arkitektoaren lanak sortzen ditu gurgil aulkiaekin bidea zailtzen duten koskak, desnibelen ezintasun egoerak axola gabe. Bestaldean, arkitektoen bulegoetan, irisgarritasun unibertsala babesten duen araudia madarikatzen dute paisaia bat birrinduta gelditzen denean gehiegizko arrapala eta baranda artefaktu baten kokapenarekin. Desgai fisikoen eskubide aldarrikapena espazio oro irisgarri egitea da, lekuko baldintzek diskriminaziorik eragin gabe. Ez da erraza datorrena idaztea, baina segur aski gaizki-ulertzea zerak eragiten du: gorputzen gaitasun desberdinak aintzat hartu behar diren bezala, tokien ezaugarri desberdinak ere kontuan hartu behar dira, eta batez ere, desgaitasunari buelta eman eta gaitasun espazial gisa kontsideratu behar dira.

Desberdin direnentzako espazio desberdinak (eta askotan, ezberdinak) egitea baino interesgarriagoa iruditzen zait espazio erakargarriak egitea ezaugarri bereziekin. Adibidez, komun egokitu bat handiegia dela iruditu beharrean, desgaitasun fisikoen neurri zabala interesgarritzat har daiteke, handitasuna izan dadin egoteko espazio bat eta komun-egongela kontzeptua sortzeko.

Desberdin direnentzako espazioetan ortopedia itxurak agintzen du beti, desgaitasunaren funtzionaltasun beharra desinuari gailentzen zaionean estetikak lekuri topatuko ez balu bezala. Materialtasuna, koloreak, objektuen neurriak, denak estetika behartu bat osatzen du, eta identifikagarri egiten du desgaitasunaren objektua dela. Ez dakit lagungarria den.

Arkitektoek lan esparru zoragarria dute desgai direnentzako espazioak edertzen, eta horretarako desberdin direnen beharrei erantzun behar zaie ezinbestean, arkitektura espazio desberdinak egiteko abagune gisa ulertuta. ●

NRT

Karbonoa ez da neutroa

LEIRE ARTOLA ARIN

Agintari gutxik aitortzen dute publikoki, disimulurik eta konplexurik gabe, multinazional kutsatzaileen alde daudela. Nahiago izaten dute enpresa horien aurpegi berdea babestu, “planetaren alde” lan egiten ari direla harro azpimarratu, eta kutsadura eta marroiz zikindutakoa alfonbra azpian ezkutatu. Enpresa erraldoiek defendatzen dute eurak ez direla klima aldaketaren ardura-dun, atmosferari egindako kaltea erreparatzen dutelako. “Karbono neutroa” izatea bogan dago, eta isuritako karbono dioxido tonak konpentsatzeko zuhaitzak landatzea ere bai.

Zertarako aldatu praktika kaltegarriak, karbono kredituak erosi baditzakete, irudi berdea garbi mantentzeko. Halaxe egiten dute Netflix, Meta edota British Airways bezalako multinazionalak: eurek isurtzen dutena beste batzuek xurgatu dezaten eskatzen dute, nazioarteko legedia errespetatzen dutela esateko. Horretarako, karbono kredituak erosten dizkiote, besteak beste, Kenyako Northern Rangelands Trust (NRT) proiektuari. NRTn elkartu ziren bazkideei –USAIDek eta Europako Batasunak ere finantzatzen dute– ideia bikain hau otu zitzaizen klima aldaketa geldiarazteko: Kenyako abeltzain indigenen jarduera kontrolatzen dute, eta ondorioz, inguruko landaredia ugaritzen da, eta beraz, lurrian karbono gehiago jasotzen da. “Lur bidez karbonoa ezabatzen duen munduko proiekturik handiena” dela diote.

Baliabideak espoliatzeaz gain, Mendebaldeak zaborra eta kutsadura ere Hego Globalaren esku utzi ditu. Abdullahi Hajj Gonjobe borana herri indigenako abeltzainak salatu du “kontserbazioaren” izenean Kenyako lurretara doazen enpresak euren interesen alde soilik ari direla, eta herritarrek zapalduta, proiektutik kanpo eta isolatuta utzi dituztela. Kexak baieztatu ditu orain Ingurumenaren eta Lurren Isiolo-ko Auzitegiak, kaltetutako komunitateetako 165 pertsonak ezarritako salaketa ebatzita: konstituzioz kanpo eta oinarri juridikorik gabe ezarri ziren NRTren proiektuak bi eremu handienak. Gainera, sententziak agindu du NRTko lurren zaindariak eremutik joan behar direla, izan ere, herritarrek hainbatetan salatu dute pertsona armatu horiek jatorrizko herritarren eskubideak urratu dituztela.

Survival International antolakundeak urteak daramatza NRTren gehiegikerien berri ematen, eta Caroline Pearce zuzendariak sententzia jakindakoan ziurtatu du ez dela arazo isolatua: “Karbono konpentsazioko proiektu gehienek eredu zaharkitu bera jarraitzen dute: lurra ‘babesten’ dutela baieztatzen dute, eta birtartean lur horien jabe indigenen eskubideak zapaltzen dituzte; prozesuan onura ederrak jasotzen dituzte”.

Argi geratzen ari da “karbono neutroa” izatea ez dela soluzioa, ezta berotegi efektua murrizteko erreminta ere. Multinazionalak herritarren kontura dirutza irabazten jarraitzeko trikimailua da; berdez margotu dute, baina kirats berbera dario. ●